

UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

Departament de Genètica i Microbiologia

Unitat Docent de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau

**MECANISMES DE RESISTÈNCIA ALS
β-LACTÀMICS EN
ENTEROBACTERIS, 1994-1996**

Tesi doctoral

Montserrat Sabaté i Pina

Barcelona, 2001

“The history of the medicine”

- 2000 B.C.- Here, eat this root.
- 1000 A.C., That root is heathen. Here, say this prayer.
- 1850 A.D.- That prayer is superstition. Here, swallow this poison.
- 1920 A.D.- That potion is snake oil. Here, swallow this pill.
- 1945 A.D.- That pill is ineffective. Here, take this penicillin.
- 1955 A.D.- Oops..bugs mutated. Here, take this tetracycline.
- 1960-2000- 39 more “oops”... Here, take this more powerful antibiotic.
- 2001 A.D.- The bugs have won! Here, eat this root.

Anonymous

ABREVIATURES

A	Adenina
BLEA	-Lactamasa d'espectre ampliat
C	Citosina
C3G	Cefalosporina de tercera generació
CAI	<i>Coding adaptation index</i>
CIM	Concentració inhibidòria mínima
G	Guanina
IEF	Isoelectroenfocament
In	Integró
IR	Repetició invertida
IS	Seqüència d'inserció
Kb	Kilobases
kDa	Kilodaltons
LPS	Lipopolisacàrid
orf	<i>Open reading frame</i>
pb	Parells de bases
PCR	Reacció en cadena de la polimerasa
PFGE	Electroforesi en camp pulsatiu
pI	Punt isoelèctric
T	Timina
Tnp	Transposó
TnpA	Transposasa

AGRAÏMENTS

Al doctor Prats, cap del Servei de Microbiologia de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau i tutor d'aquesta tesi, per mostrar-me el món de la investigació i per transmetre'm els seus coneixements i les seves inquietuds científiques, així com pels seus consells i les seves crítiques constructives, que han estat un estímul al llarg d'aquests anys.

Al doctor Ferran Navarro, director d'aquesta tesi, pel suport, pels consells i la confiança dipositada en mi que han permès la realització d'aquest treball.

Al doctor Jordi Barbé, per la seva col·laboració, els seus consells i les seves suggerències que han contribuït a enriquir aquest treball.

A la doctora Beatriz Mirellis i la doctora Elisenda Miró, membres del grup d'antibiòtics, pel seu suport, els consells i l'ajut rebut durant aquests anys.

A la Rox i la Clara, per a qui no tinc paraules suficients per mostrar-los el meu agraïment i la meva gran estimació. Simplement dir-vos moltes gràcies per tot, tant de bo en aquest món hi hagués unes poquetes persones més com vosaltres: segur que seria molt millor!

Als companys del laboratori, la Montse Español (gràcies per la teva ajuda incondicional en qualsevol moment, la teva paciència infinita i la teva valuosa companyia), a la Laura (per la seva empenta, la seva actitud sempre tan positiva i la seva tendresa), a la Paquita i l'Ester (pel seu grau de maduresa), a la Pilar, a la Jussara (*ai corasion*). A la Sílvia, l'Aurora i tota la gent del laboratori. A la Nuriet i a la Gemma dues grans amigues, que malgrat les dificultats que han tingut per trobar feina en aquest món tan difícil com és la biologia, poc a poc van trobant el seu petit foradet.

No voldria deixar d'esmentar també dues persones molt apreciades per mi i penso que per molta més gent, pel seu bon caràcter, la seva amabilitat i simpatia: el Cándido i el doctor Barrios.

A les de seros, perquè sense aquell preparatori que fan quan comencen a parlar de dinars, just en aquella hora tan crítica, no hagués estat possible anar a dinar amb tanta gana.

A la Roseta (la Carme), perquè tot i la distància mai et podràs desfer d'aquesta pesada. Moltes gràcies per donar-me ànims sempre i per sempre has estat allà quan t'he necessitat.

A la Glòria, una gran persona, carinyosa i autèntica a qui li desitjo molta sort en el seu futur negoci!

A la gent del quart pis de Microbiologia de Bellaterra, gràcies per fer tan agradable el meu pas pel vostre laboratori. Sempre que escolto Catalunya Ràdio i sobretot el programa *Alguna pregunta més* me'n recordo molt, de vosaltres!

A tots els amics de sempre: la Carmina, el Juanjo, l'Helena, el Miquel, la Lurdes, El Franc, la Mercè, la Rosa, la M^aFe, la Valle, la Carolina, el Tomás, la Pepi, la Marta B ..., als amics de la facultat: la Marta R, l'Eva, la Susana, la Mar, el Moisés, la Toñi, l'Ana, la Rosa ... i a tots els amics en general!

A la meva família, a la meva futura neboda (la Júlia) i no podria faltar-hi la *Nina* (la gosseta més carinyosa del món). Sense tots ells i la seva gran injecció de carinyo, això no hagués estat possible. Moltes gràcies!

1. INTRODUCCIÓ	1
1.1. La família <i>enterobacteriaceae</i>	3
1.2. Antibiótics β-lactàmics	6
1.2.1. Estructura i classificació dels β-lactàmics	8
1.2.2. Mecanisme d'acció dels antibiótics β-lactàmics	11
1.3. Resistència antimicrobiana	13
1.3.1. Mecanismes de resistència antimicrobiana	13
1.3.2. Resistència natural i resistència adquirida	14
1.4. Les β-lactamases	15
1.4.1. Origen de les β-lactamases	15
1.4.2. Mecanisme d'acció de les β-lactamases	16
1.4.3. Classificació de les β-lactamases	17
1.4.4. Distribució de les β-lactamases	20
1.4.4.1. β-Lactamases cromosòmiques	20
1.4.4.2. β-Lactamases plasmídiques	22
I. -Lactamases d'ampli espectre (TEM, SHV, PSE, OXA).....	23
II. -Lactamases d'espectre ampliat (BLEA) (TEM, SHV, OXA, CTX-M).....	25
III. -Lactamases resistents als inhibidors (IRT).....	27
IV. -Lactamases plasmídiques AmpC.....	27
V. Carbapenemases plasmídiques.....	28
1.5. Elements mòbils	29
1.5.1. Elements transposables: seqüències d'inserció, transposons compostos i transposons de la família Tn3	29
1.5.1.1. Seqüències d'inserció (IS)	30
1.5.1.2. Transposons (Tn)	30
1.5.2. Els integrons	32
1.5.2.1. Definició dels integrons	32
1.5.2.2. Estructura de l'<i>attI</i> i l'<i>attC</i>	36

1.5.2.3. Classificació dels integrons.....	38
1.5.2.4. Tipus de gens casset descrits.....	44
2. OBJECTIUS.....	48
3. RESULTATS I DISCUSSIÓ.....	49
3.1. Caracterització de les β-lactamases implicades en la disminució de la sensibilitat o resistència a les cefalosporines de tercera generació (C3G) en enterobacteris sense β-lactamasa cromosòmica induïble (articles I, II i IV).....	51
3.2. Caracterització d'una nova β-lactamasa d'espectre ampliat (article III).....	56
3.3. Estudi de l'entorn genètic del gen codificador de la β-lactamasa CTX-M-9 (article V).....	63
3.3.1. Caracterització de l'entorn genètic de <i>bla</i> _{CTX-M-9}	63
3.3.2. Comparació amb els integrons compostos	67
3.3.3. L'integró In60 i la seva dispersió.....	69
4. CONCLUSIONS.....	73
5. BIBLIOGRAFIA.....	77
6. ARTICLES I-V.....	93